

vestligste af de Kanariske Øer, som udmærker sig ved en særlig stor nedbør, idet mørk fjerdragt hos fuglene ofte findes hos former, som lever i fugtige omgivelser.

Literatur.

- HARTERT, E. 1910: Die Vögel der palaearktischen Fauna. 1. — Berlin.
 — 1932—38: Ibid. Ergänzungsband. — Berlin.
 MEINERTZHAGEN, R. 1940: Autumn in Central Marocco. — The Ibis, 14. Ser., 4, p. 209.
 WITHERBY, H. F. a o. 1938: The Handbook of British Birds, 2, p. 136.

FRA ZOOLOGISK MUSEUM

XI.

Af FINN SALOMONSEN.

To nye afrikanske Paradisfluesnappere (*Terpsiphone*).

(*Two New African Paradise-Flycatchers* (*Terpsiphone*)).

Under udarbejdelsen af en monografi over Paradisfluesnapperne (*Terpsiphone*) har jeg undersøgt et overordentlig stort skindmateriale, ikke mindst fra Musée du Congo Belge i Tervueren, hvis samlinger gennem velvilje fra dr. H. SCHOUTEDEN er blevet stillet til min disposition. Ved gennemgangen af disse samlinger fandt jeg to hidtil ukendte former, som nedenfor skal beskrives.

Terpsiphone viridis subrufa subsp. nov.

Type: I Musée du Congo Belge, Tervueren, kat. nr. 36822, ♂ ad., Kapulo mellem Pweto og Moliro i Tanganika-Moero provinsen, S.Ø.-Belgisk Congo, februar 1940, BREDO *leg.* Vingelængde: 84.5 mm. Cotype: ♀ ad., nr. 36816.

Beskrivelse: Den udfarvede ♂ er fuldkommen som *T. v. plumbeiceps* Reichenow med undtagelse af, at underhaledækfjerene er konstant kanelfarvede, mens de hos *plumbeiceps* er hvide eller gullige. Også hos de gamle ♀♀ genfindes denne forskel i underhaledækfjerenes farve. Unge fugle af den nye form har jeg ikke set.

Udbredelse: Den sydøstlige del af Belgisk Congo omfattende distrikterne vest for Tanganyika søen og mod vest i

hvert fald til Kinda på 25° ø. længde, hvorfra 2 ad. ♂♂ er undersøgt, som meget udpræget tilhører denne form. Længere sydligt, i grænseegnene mod Rhodesia findes allerede mellemformer til *plumbeiceps* eller rene *plumbeiceps*. I savannaområderne længere mod vest går *subrufa* jævnt over i *plumbeiceps*, og man kan undtagelsesvis træffe eksemplarer, som er identiske med *subrufa*, således en ♂ ad. fra Luebo i Kasai distriktet.

T. v. subrufa er som *plumbeiceps* en trækfugl og kan ligesom denne træffes i regnskovsområderne i det nordlige Congo; således flere skind fra Kunungu (ved Bolobo) på grænsen til Fransk Ækvatorial Afrika.

Bemærkninger: Alle de af mig undersøgte *T. v. plumbeiceps* fra Sydøst Afrika og Rhodesia har hvide eller hvidlige underhaledækfjer; det samme gælder den nyligt beskrevne *T. viridis violaceus* (GRANT & MACKWORTH-PRAED, Bull. Brit. Ornith. Club 60, 1940, p. 93) fra Nyasaland, der iøvrigt efter min mening er så lidt afvigende fra *plumbeiceps*, at den ikke kan anerkendes som særlig race. Derimod varierer underhaledækfjerens farve en del hos populationerne i det sydvestlige Belgisk Congo og det nordlige Portugisisk Angola, idet mange her har gullige og undtagelsesvis endog kanelfarvede underhaledækfjer. Da jeg praktisk talt ikke har haft materiale fra disse egne, hvorfra *T. v. plumbeiceps* er beskrevet (type-lokalitet er Malange i det nordlige Port. Angola) har prof. E. STRESEMANN på min anmodning venligst undersøgt REICHENOWS materiale i Zool. Museum i Berlin. Det fremgår heraf, at *plumbeiceps* fra Angola til Sydcongo gradvis går over i *subrufa*. Det samlede materiale i Berlinermuseet viste følgende variation:

	Underhaledækfjer		
	hvide	gullige	kanelfarvede
Zomba, Nyasaland (= <i>T. v. violaceus</i>)	2		
Damara, S.V. Afrika	3	2	
Malange (type-lokal. for <i>T. v. plumbeiceps</i>)	2	4	1
Kwango flod (Angola-Congo grænsen)		3	

Mod nord trækker *T. v. subrufas* udbredningsområde sig utvivlsomt op til grænsen mod regnskoven, vest for Tanganyika søens nordspids. I disse egne går den over i den næste form, *T. v. kivuensis*. En ♂ ad. (desværre uden halefjer) fra Mulungu (nr. 37722 i Congo Museet), s.v. for Costermansville er intermediær mellem de to racer *subrufa* og *kivuensis*.

Terpsiphone viridis kivuensis subsp. nov.

Type: I Musée du Congo Belge, Tervueren, kat. nr. 33540, ♂ ad., Kibati i provinsen Kivu, i en højde af 1900 m, Belgisk Congo, 13. januar 1934, G. F. DE WITTE leg. Vingelængde: 81 mm. Cotype: ♀ ad. nr. 37255.

Beskrivelse: Den udfarvede ♂ ligner *T. v. unjugaensis*, således som denne er beskrevet af GRANT & MACKWORTH-PRAED i Bull. Brit. Ornith. Club **67**, 1947, p. 42, men den skifergrå farve på bryst og bug er betydelig mørkere, og underhaledekfjerene er mørkt rustfarvet rødbrune, ikke hvide. Desuden er, som hos *T. v. suahelica*, håndsvingfjerenes og hånddekfjerenes yderfaner mørkt sepiabrune, hos *unjugaensis* kastaniefarvede. Hos ♀♀ er forskellen ikke så udpræget, men undersiden hos *kivuensis* er dog som regel lidt mørkere end hos *unjugaensis*, og underhaledekfjerene er konstant brunlige, mens de hos *unjugaensis* er lysere, d. v. s. gullige, orangefarvede eller hvidlige.

Udbredelse: Provinsen Ruanda-Urundi, mod nord til Rutshuru, mod syd til et stykke langs med Tanganyika søens vestside, i hvert fald til Baraka, hvorfra en ad. ♂ af denne form foreligger; længere mod vest og syd går den over i *T. v. subrufa*. Mod øst går den rimeligvis helt til Victoriasøens sydspids. Dens udbredelsesområde dækker således den nordvestlige del af det østafrikanske højland, som defineret af CHAPIN (Bull. Amer. Mus. Nat. Hist. **65**, 1932, p. 90), og udgøres af det montane græsland, som skarpt slutter, hvor skovlandet vest for Kivusøen begynder. Her afløses også *T. v. kivuensis* af den ganske afvigende *T. v. speciosa*, der økologisk er knyttet til Congo-bækkenets regnskove; mellemformer mellem de to racer er ikke kendt. En del af materialet af den nye form, inklusive type-stykket, er under navnet *T. v. suahelica* Reichenow nævnt i DE WITTE'S indsamlingsmateriale af H. SCHOUTEDEN (Exploration du Parc National Albert, fasc. 9, p. 121, Bruxelles 1938), idet dog typen fejlagtigt er betegnet som en ♀. I sin nye oversigt over de afrikanske Paradisfluesnappere har CHAPIN (Evolution **2**, 1948, p. 117) blandet *kivuensis* sammen med *T. v. ruwenzoriae* Grant & Mackworth-Praed, som imidlertid er en helt afvigende form, tilhørende en ganske anden gruppe af denne komplicerede formkreds.

SUMMARY: Description of two new African Paradise-Flycatchers:

Terpsiphone viridis subrufa, subsp. nov. Similar to *T. v. plumbeiceps* Rehw., but under tail-coverts constantly dark cinnamon in both ♂ and ♀, in *plumbeiceps* white or yellowish. Distribution: Grassland and savannas in the district of Tanganyika-Moero of S.E. Belgian Congo, westwards at least to Kinda (25° e. long.), in the area from Kwango and Kasai to Haut-Laupula intergrading with *plumbeiceps*, in southernmost Kivu merging into *kivuensis*. Migrants are found in the rain-forests of N.W. Congo.

Terpsiphone viridis kivuensis, subsp. nov. Similar to *T. v. unjugaensis* as described by GRANT & MACKWORTH-PRAED in Bull. B. O. C. 67, 1947. p. 42, but in both ♂ and ♀ the slaty colour of breast and abdomen is decidedly darker and under tail-coverts constantly dark rufous or rusty, in *unjugaensis* white in ♂, whitish or yellowish in ♀. Outer webs of primaries and primary-coverts dark sepia as in *T. v. suahelica*, not chestnut as in *T. v. unjugaensis*. Distribution: The montane grassland of Urundi, Ruanda and Kivu northwards to Rutshuru, westwards to the forest-frontier, eastwards probably to the south-western corner of Lake Victoria.

En samling sjældne fugle fra Færøerne.

(A Collection of Rare Birds from the Faroes.)

Fra hr. lærer SAMUEL PETERSEN, Klaksvik har museet modtaget en del fugle fra Færøerne, dels i bytte, dels som gave. Blandt disse befandt sig en del sjældenheder, som kort skal opregnes her.

Vibe (*Vanellus vanellus* (L.)). En ♀ i slidt vinterdragt, Klaksvik, 13. 3. 1946, skudt af købmand HANS JACOBSEN, Varpið. — Viben er en regelmæssig trækgæst på Færøerne.

Turteldue (*Streptopelia t. turtur* (L.)). En ung fugl, Norðoyri ved Klaksvik, 16. 10. 1948, indfanget af arbejdsmand JENS PETERSEN. Da vingelængden kun er 162 mm, er det utvivlsomt en ♀. Den har, som sædvanligt hos Turtelduen, påbegyndt fældningen ind i den voksne dragt inden trækket, og atter standset denne under vandringen. — Turtelduen er tidligere truffet et dusin gange på øerne, men synes i de senere år at optræde som regelmæssig trækgæst (WILLIAMSON, Ibis 1947, p. 113, & Dansk Ornith. For. Tidsskr. 42, 1948, p. 211).

Skovhornugle (*Asio o. otus* (L.)). Et eksemplar, fundet død 2. 11. 1948 ved Mikladalur, Kallsoy af fisker KARL POULSEN. — Skovhornuglen er en meget sjælden gæst på øerne, og der kendes tidligere blot 5 fund (SALOMONSEN, Zool. Faroes, Aves 1935, p. 128).

Mosehornugle (*Asio f. flammeus* (Pont.)). Et eksemplar, nedlagt ved Viðareiði, Viðoy, vistnok i 1940 af hr. VILHELM SØRENSEN. — Mosehornuglen træffes næsten regelmæssigt på øerne på trækket, mere almindeligt om efteråret end om foråret.

Tårnfalk (*Falco t. tinnunculus* L.). En ad. ♂, fanget på Svinoy enten sidst i november eller først i december 1942. — Tårnfalken er en sjælden gæst på Færøerne, truffet en halv snes gange, men ses nu noget hyppigere end tidligere, som så mange andre sydlige arter.

Høgesanger (*Sylvia n. nisoria* (Bechst.)). En ♀, fanget ved Klaksvik i 1938. — Høgesangeren er blot to gange tidligere truffet på Færøerne.

Gråspurv (*Passer d. domesticus* (L.)). En ung ♂ i fældning til første voksne dragt, skudt på Svinoy 16. 8. 1946. — Dette er det første skind af Gråspurv kendt fra Færøerne. Om denne arts indvandring på Færøerne se WILLIAMSON, Ibis 1945, p. 55 og FERDINAND, Dansk Ornith. For. Tidsskr. 41, 1947, p. 23.

Grønlandsk Fjældrype (*Lagopus mutus rupestris* (Gm.)). En ♀ ad. skudt i Gerðarhagi, Borðoy 15. 11. 1948 af kommunesekretær ROBERT JOENSEN, Klaksvik. Den er i ren, hvid vinterdragt uden noget tegn på fældning og afviger ikke på noget punkt fra *L. m. rupestris*; vingen måler 185 mm. — Dette er det første rypeskind modtaget fra Færøerne. Forskellige rypeformer er i tidens løb sat ud på øerne, i 1880 Islandsk Fjældrype (*L. m. islandorum* (Faber)), i 1896 Grouse (*L. lagopus scoticus* (Lath.)) og i 1890 Grønlandsk Fjældrype (*L. m. rupestris* Gm.)). De to første former forsvandt praktisk talt omgående, mens den grønlandske form blev iagttaget helt til 1902 (se derom SALOMONSEN l. c. 1935, p. 256), hvorefter de tilsyneladende var forsvundet. WILLIAMSON (Ibis 1945, p. 558; & The Atlantic Islands (London 1948), p. 297) fortæller imidlertid, at ryper (hvilken form vides ikke) yngede på Kallsøy til omkring 1930, og at de muligvis i ringe tal yngede på Kunoy endnu i 1944. Den nu nedlagte Fjældrype viser for det første, at arten har holdt sig på øerne og stadig findes der, og for det andet, at det er den grønlandske form, som har vist sig bedst egnet til livet på de barske klippeøer, mens de andre former hurtigt bukkede under.

Hr. SAMUEL PETERSEN har samlet en del oplysninger om Rypens forekomst i de senere år på øerne, og disse følger i korte uddrag nedenfor:

En ryperede med 18 æg fandtes omkring år 1900 af SAMUEL P. HANSEN i bjergene ved Arnafjörður, Borðoy.

I december 1920 blev 2-3 ryper skudt på "Skorðin", Norðoyri, Borðoy.

I slutningen af juli eller begyndelsen af august 1920 iagttog KARL A. JOENSEN en rypehun med 9 unger ved Gerðar, Borðoy.

Ifl. meddelelse fra J. P. SÓLSTEIN havde nogle ryper deres rede på sydøstsiden af Háfjall på Borðoy i tidligere tid. På dette sted blev 2 ryper skudt i december 1927.

I august 1936 fandt OLE F. HANSEN en rype på fjældene sydfor bygden på Svinoy. Den var i broget sommerdragt. Den kunde ikke flyve p. gr. af beskadiget vinge. SAMUEL PETERSEN har selv set dette eksemplar.

I sommeren 1938 iagttog R. JOENSEN en rype på Oyrareyn, Borðoy. Det så ud til, at fuglen havde sin rede der i nærheden.

JOHANNES VIÐBJÖRG fandt i sommeren 1939 en ryperede med 13 æg på Kunoy, nord for Skarð.

MEINHARD og J. M. JOENSEN meddeler, at de i oktober 1948 har iagttaget en flok ryper på ca. 30-40 stkr. på Myrkjavayrafjall, Borðoy.

P. J. POULSEN har iagttaget ryper i Háfjall, Borðoy 1947, og A. SAMSON fortæller at der har været ryper i haugen ved Skólatoftir så længe han kan huske.

Der har været iagttaget ryper på Slættaratindur, Eysturoy så sent som i 1943.

Efter disse oplysninger kan man slutte, at Fjældrypen findes ynglende på Borðoy og de tilstødende øer Svinoy og Kunoy, og at de på deres omstrejfninger kan nå til Eysturoy og — ifl. WILLIAMSON — til Nólsoy. Bestanden må endnu være ret betydelig, når der endnu i denne vinter kan ses flokke på 30-40 individer. Den er dog aftaget noget i de senere år på øerne, for SAMUEL PETERSEN meddeler, at den for 20 år siden ret hyppigt blev iagttaget på øerne Viðoy og Fugloy, hvorfra nyere oplysninger mangler. På de sydlige øer, fra Eysturoy mod syd, findes den ganske sikkert ikke ynglende. Det er ejendommeligt, at Fjældrypen trods den milde, snefrie færøiske vinter stadig bliver helt hvid og ikke, som i de skotske fjælde, bevarer en del brogede fjer i vinterdragten. Begge områder har en vintertemperatur på ca. $+3^{\circ}$ C. (koldeste måneds middeltemp.). Forskellen skyldes rimeligvis, at fældningsfænomenerne er af arvelig natur og ikke let ændres ved forandringer i de ydre kår.

Desuden meddeler SAMUEL PETERSEN, at Rørhønen (*Gallinula c. chloropus* (L.)) er truffet nogle gange om efteråret på Borðoy i de senere år, bl. a. en ung fugl fanget 23. 10. 1948. Også Blishønen (*Fulica a. atra* L.) har i de senere år ret ofte vist sig på fjorden ved Klaksvik. Begge arter er ret fåtallige og sjældne vintergæster, som i de senere år, p. gr. af klimaændringen er blevet almindeligere på Færøerne.

SUMMARY: A collection of rare or scarce birds from the Faroes, sent to the museum by SAMUEL PETERSEN, Klaksvik:

Lapwing (*Vanellus vanellus* (L.)). Klaksvik ♀ March 13, 1946.

Turtle-Dove (*Streptopelia t. turtur* (L.)). Klaksvik, an immature bird, Oct. 16, 1948.

Long-eared Owl (*Asio o. otus* (L.)). Mikladalur, Kallsøy, a specimen found dead Nov. 11, 1948.

Short-eared Owl (*Asio f. flammeus* (Pont.)). Viðareiði, Viðoy, a specimen shot about 1940.

Kestrel (*Falco t. tinnunculus* L.). Svinoy ♂ ad., about Dec. 1, 1942.

Barred Warbler (*Sylvia nisoria* (Bechst.)). Klaksvik ♀ 1938.

House-Sparrow (*Passer d. domesticus* (L.)). Svinoy ♂ juv., Aug. 16, 1946. This species has recently immigrated as a breeding-bird to the islands.

Greenland Ptarmigan (*Lagopus mutus rupestris* (Gm.)). Gerðarhagi, Borðoy ♀ ad. in winter-plumage, Nov. 15, 1948. The capture of this specimen is of considerable interest. Ptarmigan (*L. m. rupestris*, *L. m. islandorum*) and Grouse (*L. lagopus scoticus*) were introduced to the islands in 1880-96, but were supposed to have disappeared in a few years. Mr. SAMUEL PETERSEN has now given ample evidence of the continued survival of *L. m. rupestris* on the Faroes, whereas the other forms have been exterminated long ago. The *L. m. rupestris*, introduced from West Greenland 1890, still breed on the islands Borðoy, Kunoy and Svinoy although the number has declined in the last 20 years. It is interesting that the specimen, captured, is pure white in spite of the mild insular winter. In Scotland where the winter is as mild the ptarmigan keep scattered coloured feathers in their winter-dress. This appears to show that the moult is based on hereditary factors and only with difficulty is changing when the environment is altered.

Finally, some records are given of Moorhen (*Gallinula c. chloropus* (L.)) and Coot (*Fulica a. atra* L.), which both are commoner winter-visitors than previously, in accordance with the recent climatic amelioration.